

13.10.95
Sob

הסוד הגדול של "הפרשה"

1/16 2/16

עוד לפני שהתגלגלה ב"עסק הביש" וב"פרשת לבון", אופיינה הפעלתה של רשת המודיעין והח" בלה במצרים, במחצית הראשונה של שנות הח' מישים, בילדותיות עיקשת המסרבת להתבגר: אחד ממפעיליה, אברהם רד, אף כונה ג'ון דרלינג, שם ההולם סוכן בארץ היהודים האבודים של פירט פון בארבעת העשורים שעברו מאז היו בארץ עור עשרות פרשות, אבל "הפרשה" יש אחת. היא שינתה גורלות והפילה ממשלות, סוקרה, נותחה ולוכנה מכל זווית ותתן. רק גרסה אחת טרם הובאה במישרין: זו של ראש אגף המודיעין במטכ"ל, אלוף-משנה בנימין גיבלי, מי שהורה (כהוראתו) - בין בהוראת שר הביטחון פנחס לבון (כטענת גיבלי) ובין שלא (כהכחשת לבון) - להפיץ את הרשת לפיגועים נגד יעדים מערביים במצרים.

בכמה ראיונות בעשור האחרון הוזהר גיבלי, כי יום יבוא ויכתוב את ספרו. בחלוף השנים, כאין ספר, רב הפקפוק אם אמנם יממש את האיום. הבון למפקקים. גרסת גיבלי על "הפרשה" הושלמה והיא אכן כוללת את סודו הגדול של "הקצין הבכיר", כינויו תחת משטר הצנוורה.

הסוד הגדול הוא שאין סוד גדול. יש, פה ושם, סודות טנים, רובם נסיבתיים. שום מסמך חדש, גנוז ומפתיע אינו מוצג, גם מפני שגיבלי המריא ערב נפילתו לגבהים מסחררים - נאמנו של שר הביטחון, אולי מטכ"ל מיועד, אפשר גם שר בכוח - מכדי שיזכור לאבטח את עצמו בחגירת מצנח של נייר. ההכרה המאוחרת ברפיסותו של רשומותיו, לעומת הניירת המתועדת היטב של לבון, סיבכה אותו בטעויות עוברתיות ובתיאוח" עדיזות. היא לא עידרעה את דבקותו בטיעונו הבסיסי בהוראתו למפקד יחידה 131, סא"ל מוד"ר כי בךצור, להפעיל את הרשת - העביר במורד השרשרת את הוראת לבון. עדין הם רעייתו הראשונה, אסתר גיבלי, ורחביה ורדי, תת-אלוף ברימוס, מקציני האיסוף הבכירים באמ"ן ובמוסד (ומי שבקיק 1982 עמד, מטעם ירדו אריאל שרון, בראש ועדה סודית לארגון בחירתו של בשיד ג'זמאייל לנשיא לבנון). ורדי המתין או לאישור מפקדיו לפעולה אחרת, גם היא במצרים.

לפי גרסת גיבלי, נמסרה לו ההוראה בבית לבון באחד מימי שישי של יולי 1954 - בשאלת המר עד המדויק, לפני הפיגועים או אחריהם, התמקדו החקירות - ומפגישה זו מיהר לתדרך בביתו שלו את ורדי ואת בךצור. אסתר גיבלי, שטחה באי רוח אך לא הקשיבה לרברים, זכרה את האירוע. גיבלי, מקפיד על מידור, תידרך כל אחד משני קציני המודיעין הכפופים לו בנפרד, תחילה את ורדי ("אני בא עכשיו מלבון. הוא אישר לבצע, צא עם הגמלים שלך לסיני...") ואחר את בךצור.

גרסה זו, שעוד תיבחן בעיניהם החדות של מחברים האוהדים את לבון (איל כפכפי) ואת דוד בךגוריון ומשה ריין (שכתי טבת), מובאת כאן רק מכלי שני. הבון למפקקים עורנו, בכל זאת, חפוז. עכשיו, משהושלם, מתעכב ספרו של גיבלי, אף שממתין לו מוציא לאור - יעקב נמרודי, ידיים של שרון, ורדי וגיבלי. גם הפרקליט שניסח את חוזה הספר, עו"ד רב ויינגלט, קרוב אצל שרון, עוד מימי סברה ושתיילה.

החוזה אסר לחשוף את כתב היד, אך לא לשוחח עם שותפו של גיבלי לכתובה, אריה קרישק. הש" בוע, כתל אביב, אמר קרישק כי הביוגרפיה של גיבלי, "ההוראת", מתווה מסלול ישראלי מאוד: נער שתחילת דרכו חקלאית והמשכה ביטחוני, פיקח ושפתון ורביקסם, מוביל למטרותיו אנשים ונשים. תיאור זה יאה גם לריין, שתמרנוני ב"פרשה" איכזבו את גיבלי. לקרישק - וכן בספר - אמר גיבלי כי ריין, במשחק בפול ומכופל, הקדים מכולם להבין כיצד יוכל להשתמש בו ולנצל לטובתו את מלחמת הכלי-בכל של "הפי"רשת".

לדברי קרישק, גיבלי מתחרט על הוצאתו להר"ג של סרן מאיר טוביאנסקי, בנוהל מעוות של בית דין שדה וכיתת יורים, אך עורנו משוכנע כי טוביאנסקי ריגל לטובת הרשת הבריטית שפעלה בחברת החשמל הירושלמית, בהנחייתו של מנהל החברה, הקולונל גרישם. חברה שנעצרו (ואחד מהם הורשע) שוחררו במהרה בלחץ ממשלת ברי"טניה. טיהורו של טוביאנסקי, התרשם גיבלי, נבע משיקולים פוליטיים של דוד בךגוריון.

זו, כך דומה, מסקנת העל של "הפרשה": בעי" מות עם פוליטיקאים מגוסים אין לפקידים או קצינים סיכוי לנצח, כי גם כאשר הפוליטיקאים מובסים, מתברר כי הביסו אותם פוליטיקאים אחרים: בךגוריון את לבון, ואחר כך אשכול וחבריו את בךגוריון.

עם הקמתה של ועדת חקירה, חשוב מכל הוא כתב-הסמכות שנמסר לידיה - ואשר גם בעידן ועדות החקירה הממלכתיות, מכוח החוק, מחבריו הם הפוליטיקאים שבממשלה. בפסקה ביומנו, שצונזרה למחצה לקראת פרסום היומן, כתב ראש הממשלה של שנת "עסק הביש". משה שרת, כי ב-2 בינואר 1955, "תוך כדי ישיבת הממשלה, חתמתי על כתבי הגדרת הסמכות ושל ועדת אולשן-דורין שחיברתי אמש. לבון ביקש לראותם ונענית לו. היה שם פסוק המכוון לאפשר לוועדה לברר מעשים שבוצעו לא רק במצרים, אלא גם בארצות אחרות. לבון ביקש לצמצם החקירה בת"חום מצרים. נענית לו". בכך השכיל לבון לגלגל הפסד בטוח שלו - הנחיותיו לפיגועים בירדן

ובמדינות מוסלמיות נוספות היו מוכיחות מארג סביב הפעולות במצרים - לתוצאת התיקו של - ועדת אולשן-דורין. שרת, שקיווה כי "פסקה המ" חייבת להסב תשומת לבי לליקויים במערכת הפי" קוד ובפיקוח המדיני עליה... תספיק לוועדה לפרישת הרשת גם מחוץ למצרים", התברה. כך שגם בלי להמתין עד ש"ההוראות" יראה אור, אפשר לתמצת את ההוראות לאיש הציבור, קורבך-בכוח של הפרשה הבאה: 1. חבר כל מסמך אפשרי. 2. הימנע מלחתום עליו (אלא אם כן מדובר בהתראה). 3. תעד ותייק הכל.